

VOL. 74, NO. 2, 2020, p. 200
NTT JOURNAL FOR THEOLOGY AND THE STUDY OF RELIGION

Systematic Theology

H.A. Speelman, K. van der Zwaag (eds.), *Spirituele Oecumene: Over de vele vormen van onze gezamenlijke en persoonlijke omgang met God* (Kampen, Summum Academic Publications, 2019), ISBN 9789492701084; 794 pp., € 39,99.

Op het eerste gezicht kan de titel de tegenstelling oproepen met ‘institutionele’ oecumene, maar dat is een misverstand. Er zit veel ‘institutionele’ denkkracht in dit boek, zoals er volop ‘spiritualiteit’ zit in de oecumene. Het is bijzonder, dat in een band bijdragen van 49 auteurs zijn verzameld met compleet verschillende achtergronden. Bijna het hele spectrum van kerkelijk Nederland is vertegenwoordigd, ook kerken die zich tot voor kort buiten de oecumenische beweging hielden en dat is een prestatie van formaat.
De meeste auteurs zijn vakmatig (‘institutioneel’) als theologen aan hun kerk verbonden en

hun bijdragen getuigen van spirituele diepgang en liefde voor de kerk. De samenstellers geven een knap overzicht van de actuele oecumenische stand van zaken, maar ook een heldere kijk op de weg, die tot nu toe is afgelegd, sinds William Carey in 1806 voor interkerkelijke en internationale contacten pleitte (25). Een eeuw later werden zijn plannen werkelijkheid (Edinburgh 1910). Daarna nam de oecumene een hoge vlucht, totdat het in de negentiger jaren een duikvlucht werd, waarna de 'warme' (maar enigszins vage) 'oecumene van het hart' opkwam. Dit boek zet in op nieuw elan, authentieke spiritualiteit en geestelijke verbondenheid in Christus (108). Het wil zowel de crisis van de institutionele oecumene (49) als de vaagheid (111) keren, in het volle besef, dat een oecumene van de 'maakbaarheid' geen toekomst heeft. Het wil vooroordelen doorbreken, oecumenisch verlangen voeden, openheid en ontvankelijkheid dienen en Gods verborgen omgang vinden. Is dit allemaal gelukt? Helaas kunnen we niet op alle auteurs afzonderlijk ingaan. Ze laten zich ongetwijfeld van hun beste oecumenische kant zien en leveren verrassende inzichten vanuit hun eigen vakgebied.

Bram van de Beek, voor wie in 1996 de eenheid van de kerk zelfs geen geloofsartikel was (44), spreekt nu over de zonde van de verdeeldheid (292) en vindt dat de Protestantse kerken terug moeten naar de Rooms-Katholieke Kerk. Ulrich Körtner is op een andere manier kritisch. Hij constateert terecht, dat het kerkbegrip het eigenlijke breekpunt is in de oecumene (105) en ziet feitelijk weinig vooruitgang. In de woedende uitval van Wim van Vlastuin naar de PKN klinken woorden als 'brutaal' en 'eigenmachtig' (90). Hij ziet katholiciteit niet als een optelsom van allerlei moderne oecumenische waarheden, maar als gemeenschap met de kerk van alle tijden. Het 'Sola Scriptura' is een basisprincipe van de Reformata, voor de Catholica is het pausdom constitutief. Hier wordt de merkwaardige uitdrukking 'Sola Papa' gebruikt (93). Helaas moeten we de blinde vlek op de koop toe nemen, dat geen enkele vrouwelijke oecumenische theoloog om een bijdrage is gevraagd. Ik ga er van uit, dat dit geen bewuste keuze was, maar het is wel een lelijke omissie. Gelukkig worden naast de groten uit de geschiedenis (Clara van Assisi, Teresa van Avila, Juliane van Norwich, Evelynn Underhill) ook talrijke eigentijdse vrouwelijke oecumenici geciteerd (Eva-Maria Faber, Dorothea Sattler, Johanna Rahner, Margriet Gosker, Dagmar Heller, Minna Hietamaki, Victoria Slater, Antje Vollmer, Friederike Nussel, Carolyn Nystrom, etc.). Helaas ontbreekt Mary Tanner, die in bijdragen over Anglicanisme niet zou hebben misstaan. Het is bijzonder, dat Maria (de moeder van Jezus) wordt gezien als symbool van de biddende Godzoekende oecumenische pelgrimage (12). In het register staat Maria voorzien van een vraagteken (785), niettemin komt ze vaak voor.

Ook de niet-wijding van vrouwen als oecumenisch probleem wordt geregeld genoemd en tot mijn verbazing soms tot de 'ethische problemen' gerekend (83). Een eventuele wereldwijde Oecumenische Synode mag een goed idee zijn (107), Christus' bede om eenheid blijft leidraad en onze gehoorzaamheid het parool. Dit boek is up-to-date, vernieuwend en leerzaam. Alleen al vanwege de inleiding, de nabeschouwing en de litteratuurlijst (samen ruim 180 pagina's) is dit boek een aanrader voor wie zich op de huidige oecumenische actualiteit wil orienteren. Helaas ontbreekt een zaakregister.

Margriet Gosker, Károli Gáspár Universiteit